

e enfre migdia e ora nona ell anava menjar» (NCl. I, 270.4; II, 259.8); ja hem vist que en les *VidesR.*, del mateix temps, s'aplica a la reparació del calçat, de manera que, des de fi del S. XIII, degué ja poder-se aplicar a qualsevol reparació.⁴

Sovint, i ja des del segle literari inicial, veiem l'expressió negativa *mal adobar*, per 'deixar mal parat', amb la possibilitat que en una interrogació indirecta, darrere *com*, el mot *mal* estigui només implicat (no exprés): «molt se merevellà com vaé aquell axí *mal adobat* de llebrosia», *Amic e Melis* (NCl. XLVIII, 137), «la lebrera a ella se acostà, / sobra la palissa se santà; / la lebrera era muylada, / tota la pal<l>issa li ha sol<l>ada, / e la dona --- pres un coltel --- 'Certes, dona, mal o faès / com la labrera ociès' / 'Sényer, vejats com m'à *dobada* / aquesta pa<l>issa tant honrada», *Set Savis*, v. 1863.⁵

Entre les accs. més especials i ben desenrotllades en català, dues demanen especial comentari: podrien ser especialitzacions de la idea global de 'reparar, aranjat', però també sembla factible d'arribar-hi directament des de la noció germànica de 'copejar'. En la preparació de l'assaonament de pells, intervé, i abans degué fer un paper més important, la idea de batre o almenys refregar; d'una banda perquè aquest procés pogué consistir en part a abatanar o copejar els cuiros en el molí batan, d'altra banda perquè abans s'impregnaven de sal i sempre s'hi han refregat fortament tanins: d'ací el sinònim *engordir* (derivat de *gord* 'dur, contundent') amb què el veiem en una disposició del Mostassaf de València, que assenyala el DBal. per a l'any 1322: «null hom --- no guos --- *adobar* o *enguordir* negun cuyr de bou o de vaqua si no ab --- sal --- tan solament». Amb aquest sentit ja trobem el mot en la Tarifa de Bna. de 1271: «dotze-³⁵ na de moltons *adobats*» (*EntreDL* I, 156-61, § 93); parlant dels paraires de Perpinyà, en doc. de 1306 (Finke, *AArag.* III, 156); i amb aquest valor ja el trobem en el *Libro de la Cadena* de Jaca (276) en doc. de l'any 1218: «pecias crudas pannorum quas faciebant⁴⁰ foria villae --- preparare et *adobare* vel texire».

L'altra és la de 'fertilitzar (la terra vegetal) posant-hi fems o altre adob'. En aquesta acc. no en tinc testimonis medievals, ni la veig registrada fins al dicc. de Belv. (1803) (— las terras: laetificare, fecundare),⁴⁵ «*adop de las terras*: laetamen, fimus», però avui té ampla extensió, segons *AlcM* des de Valls a la Costa de Llevant, en el Maestrat, a Urgell i Ribagorça i en dóna ex. Enric Valor (que sol reflectir sempre el parlar de Castalla o Migjorn valencià); no sembla ser de⁵⁰ les Balears,⁶ però allí hi ha la base en el sentit que ja recull el *DFgra.* «*adobar* llaurada: desterronar», «posar llisa la terra, després de sembrar-la, cavant voreres, racons i llobades, esclafant terrossos» a Manacor i Artà; potser també en la fertilització de la terra⁵⁵ es partí de la idea de 'colpir-la obrint-la perquè hi entrin els fems (o algues, cendra, farratge, canyís, nitrats)'.

DERIV.: *Adob* [ja freqüent fi S. XIII: Jaume I, 25: «molt li havia costat l'*adop* que havia feyt entre --- e⁶⁰

son germà lo bisbe», 43; docs. de 1274 i 1307, *AlcM* § 3; Lluç: «en lurs fayçons no aja *adop* ni maestria», *Blanquerna* I, 155.26]: es pronuncia generalment *adóp* (cat. central, bal., Morella), però *adôp* a les Borges Bl. (BDLC VI, 51) i això s'estendria fins a Gandesa i Vinaròs (*AlcM*), *adob de draps* val. 1322 (DBal.); per a condiments i confitaments: «raym que's pot guardar en *adop*: uva conditanea», OPou, *TbPu.*, 63, «cuynar — posar en *adob*: condire; *adob*: condimentum» ib. *Adoba* i més sovint *doba*, per a una forma de fer el bou, etc. *Adobada. Adobadis. Adobador* [espt. 'curadero' S. XIV, *Corbatxo*]; *adobadoratge. Adobadura* [1345]. *Adoballes* (Ruyra). *Adobament* [1365, *AlcM*]; *adobamenta. Adobant* 'curadero' men. (Ferrer Guinart diu que fins llavors encara es deia, en lloc de *curadero*, p. 211; Camps Merc., recull «oracions d'*adobants*» = salutacions per curar malalties, *Folk. Men.* I, 43; II, 96). *Adobassar* no és un mot rústic ni propi de Caldes de Montbui (com creuen *Dag.* i *AlcM*) sinó molt estès, almenys en el dialecte central. *Adober* abstracte: l'acció d'*adobar*, 'el greix per *adobar*': que per un estrany error *AlcM* accentua *adôber* (!); un dels molts abstractes en -*ér*, com *un never* 'una nevada', tan corrents en ross. i Pirineus orientals. *Adoberia* [*adobaria*, 1420, *AlcM*]; mateixa grafia en -*aria* «la casa llamada la *adobaria* dels sabaters», a. 1802 (BSAL VIII, 131b). *Adobet*.

CPT.: *Adoba-adoba. Adobacadires. Adobacossis. Adobamitges. Adobapaelles. Adobateulades. Adobitclaus* [1599].

¹ Estrany híbrid sense cap realitat aqueix *ADDUBBARE que posa *AlcM*, amb cos germànic, i cap i cua llatins. No: hi ha pas directe de germ. DUBBAN a romànic *dobar*. — ² «Li liurà lo seu cau<s>er per *adobar*, e axí co-l li *dobava*, éi se nafrà la mà sinistra, per què cridà autament ---», fº 99r2. La primera vegada potser també podríem descompondre per *a dobar*. — ³ O sigui 'per *adobar*, no *adobat* encara', al costat de *drap doble adobat*, el que ja ha sofert el procés de l'assaonament (RLR v, 97, n. 4; xxxii, 150); i és possible que en la primera frase ja hi hagi modernització de la grafia *drap dobla dobat* com a *drap doble adobat*, que sonaven iguals. En testimonis locals moderns és clar que ja és menys segur que no hi hagi afèresi, com quan a Farrera de Pallars vaig anotar *l'art per dobá l'ôla* (1933) o en les dades de *doba, doba-doba, doberia*, registrades per *AlcM*; i tanmateix és ben possible que algunes d'elles siguin també conservacions més que afèresis. — ⁴ Amplitud semàntica que no s'ha imposat en castellà, d'acord amb l'observació que ja hem fet. Tanmateix no deixen de trobar-se'n hi casos. Ja en els *Castigos de D. Sancho* (principi S. XIV) pot valer en general «componer, tratar, ajustar» (*Rivad.* LI, 142); Nebrija admet «*adobar* vestidos: reconcinno; *ad. como quiera*: reficio». En el basc guipuscoà el romanisme *adoba* és «el remiendo» (NTomás, *Hom.MzPi*, 1925, III, 646) o sigui el nostre masculí *adob* amb l'-a de l'article basc. —